

a "lőretöltött" helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

2020. június 27.

IV. évfolyam 26. szám

4 Leczo Bence
novellája

5 Luzsicza István,
Sinkó Adrienn
és Ajlik Csenge versei

8 Szepesi Attila
gyerekversei

a léleknek

minden

határ

szabad

Pitypangok között

Zuhanás a pipacsok közé - illusztrációk Boldizsár Ildikó Holle anyó birodalma című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2017)

vezérvess

Amadé László

Neptunus népe...

1.
Neptunus népe,
Választott szépe
Neked jöttünk áldozni,
Kit tűzszerelem
S heves gyötrelem
Eddig szokott lángozni.
Enyhíts hiveid',
Fonó sziveid',
Légy hozzánk kegyes,
Itten kegyelmes,
Téged fogunk áldani.
Téged fogunk áldani.

2.
Látod, borúlnak
Hozzád hódulnak
Serege sok nympháknak,
Mondják: betegek,
Szivtűl epednek,
Nincsen száma azoknak;
Légy sziveknek
S szegényeknek
Orvos istene és enyhítője,
Illyen beteg raboknak,
Illy szivbeteg raboknak!

3.
Ezek lankadnak,
Azok bágyadnak,
Ezt sérti hét fájdalom;
Ennek fáj szive,
Azt csalta híve,
Gyötri sok aggodalom;
Igy könnyebbségét
És egészségét
Oltsa tüzeit,
Orvos vizeit, –
Ohajt szivdiadalom.

4.
Nincs is nagyobb kin,
Mind a szives szín,
Ha nem meri mutatni;
Ezer mesterséget
Keress s szinességet,
Hogy tudhassa titkolni:
De ha kedvesse,
S igaz szivesse,
Van hamujában
S bár szikrájában,
Föll köll annak lobbanni.

5.
Eztet próbáltuk,
Azért alig álltuk,
Hozzád ide jöhessünk;
Szánd sebeinket,
Tűzsziveinket,
Nálad megjelenhessünk:
Rád borúlnunk
És hódulunk
Mind reménlnünk
Néked szentölnünk –
Könnyebbséget vehessünk.
Könnyebbséget vehessünk.

szempont

„Az élőket hívogatom, a holtakat siratom, a villámokat megtöröm”

Bonczidai Éva

Tavaly ismertem meg Patay Pál régészt, harangkutatót, és a 105 éves tudóssal beszélgetve döbentem rá, mennyire különleges helyet töltenek be kultúránkban a harangok: egyszerre műalkotások, hangszerek, szakrális tárgyak, melyek köznapi funkcióval (pl. jeladás, időjelzés) is bírnak, ugyanakkor a történelem tanúi és sokszor fohászaink közvetítői is ezek a föld és ég közötti magasságban bim-bamozó kincsek. Ő hívta fel a figyelmem arra is, hogy az ország egyetlen generációk óta működő harangöntő műhelye Órbottyánban van: itt dolgozik Gombos Miklós és a fia, Ferenc.

Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango (Az élőket hívogatom, a holtakat siratom, a villámokat megtöröm) – ez a középkori leoninus egy 1486-ban készült schaffhauseni harang felirata, ezt választotta mottóul Friedrich Schiller *Ének a haragról* (*Lied von der Glocke*) című költeményéhez. Ez a verssor jól összegzi, melyek a legfőbb szerepei a harangnak egy közösség életében, bajelhárító képességében pedig ma is hisznek: sok helyütt viharok idején ugyanúgy megkondítják a harangot, mint évszázadokkal ezelőtt, amikor még

nem használtak villámhárítót. Máig él a hiedelem, miszerint a harangszó és az ima elűzi a jeget és megóv a villámcsapástól – aki abból él, hogy termésre bírja a földet, az bizony nem tekintheti elavultnak és tudománytalannak a fohász szerepét.

A harangok nem csak a keresztény kultúrkörben kaptak szakrális szerepet. Az ókori Egyiptomban arany- és ezüstharangokat készítettek, Ázsiában és Közel-Keleten pedig már Kr. e. 9. századtól öntöttek bronzharangokat. A használatokra kötött kolompok nemcsak

jelzőeszközök voltak, hanem démonűző mágikus erőt is tulajdonítottak nekik, de a kis csengettyűk az emberi viseletben is túlmutattak a díszítő funkción: a mágikus, védős szerep mellett a különböző szertartások táncosainak viseletében ritmushangszerként is használták.

Harangsorozatokat, harangjátékokat Kínában már a Kr. e. 3. századtól készítettek. Európában ezek csak a 13. században jelentek meg, de ma már kevesen vállalkoznak ilyen komplex hangszer elkészítésére.

Európában a templomi harang a 6. századtól ismert, de a keresztény egyház csak a 12. században tette kötelezővé a felszentelt harangok használatát, a harangszó imajelző szerepe pedig a 15. századra vált általánossá. A harangöntés a 12. századig a kolostorok, különösen a bencések szakértelmét tükrözte, később lett a polgári kézművesek privilégiuma – nálunk a XI. században honosodott meg.

Harang a vízből

Patay Páltól tudtam meg, hogy Európa legrégebbi jó hangú harangját 1966-ban egy traktor szántotta ki Csolnok határában, és Pali bácsi javaslatára ezzel harangoztak Esztergomban, amikor 1991-ben II. János Pál pápa idelátogatott és misét celebrált a bazilika előtt.

novella

AZ ÉG

Leczo Bence

Józsika azzal szórakozik, hogy üvöltözik és a varjú hangját utánozza. Sosem látott még varjút, de itt vannak a David Attenborough-filmek, Józsika szülei mindig azt nézik vele, hogy ne legyen debil, így mondják. Azt bezzeg lementették DVD-re, de egy Coen-film sincs a menedékben, apu mindig dohog ezen. Józsika üvölt, mint a varjú, közben az anyja is kiabál vele, meg az apjával, a Józsisal, hogy látod, az a sok Attenborough. Meg hogy nézettük volna vele a jegesmedvéket, azok nem kárognak. És körbe, és körbe. De van, amikor nem kiabálnak egymással, hanem csendben vannak. A lakrészeket amúgy is csak egy ponyva választja el egymástól, sosem vagy egyedül.

Elszívtam a teafüvet. Filmben láttam, hogy kell, betekertem papírba, és elszívtam a teát. Dohány nincs, az első évben volt, apu azt mondta, már nincs. Meg kávé sem. Húsz év alatt sok dolog elfogy, te pedig akkor még nagyon kicsi voltál – mondta egyszer. Meg hogy az alkohol azért hiányzik. Krákgotam, mint a nehera, apu meg is kérdezte, hogy mi van. Mondtam neki, hogy semmi, rágyújtottam, erre kinevetett. De láttam én a szemén, hogy sóvárog a cigi után. Ő is titokban szívja a teát.

Gombákat, meg teát, meg retket lehet termesztetni, vannak lámpák, amiknek olyan fénye van, mint a napnak, lilás színű. Nőnek alatta, a szennyvízből készült vízzel meg locsoljuk őket. Aztán van mit enni, a krumpli finom szokott lenni, meg a retek. Öt éve, hogy megdöglött az utolsó malac. A Béla bácsi volt,

még él az öreg, de szenilis. Öt éve is az volt, de nem rajta múltott. A disznó csak fogta magát, összeesett, és megdöglött. Megettük. Emlékszem, adtak egy picit a veséjéből meg a májából, főzve. Anyu mondta, hogy sóval kellene, de nincs só. Így is fura volt az íze.

Józsikáék meg a nagy Józsi mellettünk laknak, neki a felesége az Éva. Mint az első nő. Lehet, hogy az utolsó is ő lesz, ezen sokat gondolkodtam, még verset is írtam róla. Mellettük lakik Béla bácsi meg a felesége, a Margit néni. Mindig mondta, hogy adna cseresznyét, de nincs, meg mesélt róla, milyen gyümölcsök meg állataik voltak. Van egy kutyájuk, Bodri, csenevész egy dög. Aztán ott van Zoli meg Anna, és a két lányuk, Rózsi meg Szofi. Meg aztán még vagyunk páran, de nem jut eszembe a nevük, de huszonötven vagyunk a menedékben, ezt tudom. Voltunk ötvenen is, csak sokan öregek, meghaltak, aztán az egyik kamrát átalakították krematóriumnak. Mindig meg akartam nézni a krematóriumot, de sosem lehetett. Tilos, mondták, s még rá is volt írva az ajtóra, de a kulcs Feri bácsinál van. Feri bácsi a polgármester, apu szokta előljárónak hívni, meg mondja, hogy meg kell tartani a jó szokásokat. Húsz éve is ő volt a polgármester, s azóta is ő. Nem tud mit igazgatni, ezért locsolja a retket. Az az övé, a retek, meg hordozza a krematórium kulcsát, és néha kinyitja, aztán megint bezárja. A többiek mást is csinálnak, váltakozik a munka, hogy ne bolonduljunk meg. Cserélni kell a szűrőket a víztisztítóknak, benzint

önteni a generátorba, hogy legyen fény meg szellőzés meg növények. Meg locsolni is kell, csak a retket nem, mert azt Feri bácsi locsolja. A krumplit ritkábban, a salátát gyakran, túl gyakran kell, de az finom, meg szép zöld. A retek nem zöld, fonnyadt kis gumók. Benzinből még van, mondja apu, elég harminc évre, s ilyenkor a hasára csap. Fehér a bőre, mindenki fehér, de Rózsának meg Szofinak a szeme is vörös, elhalt benne a pigment, mondja apu. A mienkben nem fog, azt mondja, de nekem nagyon tetszik a szemük. Egyszer feleségül veszem őket a szemük miatt, s a gyerekeinknek is vörös lesz a szeme. Vagy olyan keverék, szürkésvörös, az igazán szép lenne.

A múltkor összevesztünk apuval. Azt mondta, az ég kék, és ne feleseljek, de emlékszem, nagyon kicsi koromból, hogy fekete az ég, mert feketének kell lennie. Mutatott egy képeslapot, ahol van egy nagy víz, meg fák, meg homok, és az ég tényleg kék rajta, de biztos vagyok benne, hogy átfestette. Másnap én is átfestettem, és most már fekete az ég a pálmafák felett. Mutattam neki, de nem örült. Aztán gondoltam egyet, és egyszer lámpaoltás után odaszöktem a zsiliphez. Az ór, a Pisti aludt, szuszogott a létrától pár méterre, én csendben felmáztam, és elkezdtem tekerni azt a kart. Meg kellett volna olajozni, mert hamar felébredt, majd kiabálni kezdett, s azt mondta, hogy a kurva anyját, felmászott a létrán, és a lábamba kapaszkodott. Megpróbált lerángatni, de én a létra fokán álltam, és már kicsavartam a zsilipet, szóval

Az esővadász - illusztráció Finy Petra A fűszerkatona című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2013)

fellöktem a kaput, és tényleg kék az ég. De a nap nem lilán fénylik, talán ha megmondanám apunak, hogy sárga fényel kell a retket világítani, hogy ne csak egy kis gumó legyen, akkor kiengednének innen. Aztán Pisti felmászott, és behúzta a zsilipet, és rám ugrott, és szájba rúgott, és jött apu, és berakott ebbe a lyukba. Előtte meg is vert. Olyanokat kiabált, hogy már húsz éve megvert veled a sors, tönkretesz, meg ilyeneket. Én próbáltam megmagyarázni neki, hogy a nap nem is lila, de nem hallgatott rám. Csökkött kis gumókat kapok enni, abból nehéz erőt gyűjteni. Meg mintha

mindenhol köhögének az emberek. Na seba, hamarosan megkapom a mai gumókat, és megint elmondom apunak, hogy lesz finom a saláta meg a krumpli, és akkor kiengednek innen. És megmondom neki, hogy tényleg kék az ég. Mióta itt ülök bent, rájöttem, hogy az éjszaka az, mikor a nap nem süt, se lilát, se semmilyen, csak a hold féhéret vagy milyet, és akkor fekete az ég, szóval igazam volt félig, és neki is félig. A felnőttek így beszélnek egymással a dolgokat. Józsika ma békának képzei magát. Hallom, ahogy fulladozva brekeg. A kis hülye.

Lapszámunkat **SZEGEDI KATALIN** képeivel illusztráltuk.

Szegedi Katalin 1991-ben diplomázott a Magyar Iparművészeti Egyetem (ma MOME) grafika-könyvtervezés szakán a mesterképző intézetében. Az egyetem elvégzése óta főként mesekönyveket ír és illusztrál, emellett számos színházi, első-sorban tervezői feladata is van.

Saját szerzői köteteit több mint tíz nyelvre lefordították, a Lenka címűt több bábszínház is feldolgozta:

Szerzőként és előadóként rendszeresen járja az országot a Ladászínházával, melyben két saját meséjét, a *Lenkát* és a *Palkót* bábozza el.

Illusztrátori munkáját számos hazai és nemzetközi szakmai díjjal ismerték el. Például különböző kategóriákban tízszer nyerte el a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők által alapított Szép Magyar

Könyv díjat. 2005-ben az IBBY által kiírt pályázaton az Év Illusztrátora lett, 2012-ben a *Lenka* című könyve Magyar Formatervezési Díj elismerésben részesült.

2016-ban a Tajvani Nemzetközi Könyv vásáron Magyarország volt a díszvendég. Előző évben Szegedi Katalin munkáit mutatták be a hivatalos magyar standon, ezzel vezették elő a 2016-os magyar díszvendégséget.

Dél-Koreában az általa illusztrált *Rapunzel* című könyv elnyerte az Év Legszebb Könyve díjat.

Az Egyesült Államokban két alkalommal is nyert díjat általa illusztrált könyv (az odakint megjelent *Weight of a Mass*, illetve a *Take it to the Queen* című kötetek) a Best in Design and Illustration elnevezésű versenyen.

*

Szegedi Katalin illusztrációi kecsesek, szépek, izgalmasak. Egy-egy szöveg, egy-egy világ hangulatát ragadják meg, miközben maguk is továbbépítik ezt a mindenséget. Ráadásul úgy, hogy a legszebb álmokból, legszebb látomásokból, legszebb valóságból hordja össze az építőköveket. Játék - ez az alapja mindennek. És a hangolódás - a hangulat, melybe jó hazajárni.

Színek - virító lobogók, pajkos pasztellek, virágszirom-kékek, madárröppenésnyi készülődések sorakoznak előttünk. Nem a megérkezést, nem a bevégeztetett sorsot mutatja meg, hanem a karakter izzását, a mesékbe, portrékba kódolt lelket. Azokat a szépségeket, melyeknek látására nevelni szeretnénk, melyeknek látását sokszor újra kell tanulnunk.

Szegedi Katalin szelíden tanítja újra és újra a pipacsszoknyák pirosát, a virágszirom-törékenységet, a limlomok kincses birodalmát. A tisztaság ragyog át minden képen - ez érinti meg a nézőt, ha a világ bármely pontján találkozunk ezekkel az ábrázolásokkal.

Lopotnyik - illusztráció Böszörményi Gyula meséjéhez, megjelent az Érik a nyár című kötetben (Cerkabella Kiadó, 2013)

vers

Luzsicza István

Duguláselhárítás

kék munkászubzony fogadja az óvodába érkezőket
dugulás van – tárja szét kezét az óvónéni
a javakorabeli szaki
mintha csak csapatfotózásra készülne
féltérden guggol az aprócska vécésészék körül
úgy matat még csőgörényével
hónapok és esztendők szutykában
már az utolsó munkafázisoknál jár
végül összeszedegeti és ládájába gyűjti szerszámaikat
majd barázdált arccal és fehéren csíkozott hajjal
felemelkedik a Kökény Tibi
– és egyszerre megelevenedik
a harminc évvel korábbi FSE-pálya zöldje
ahogy tértölelő keresztpasszok találják meg
a hórihorgas szőke Varga Pistát
meg a tömöttbajszú Papp Sanyit
ahogy tűzgolyóként robban ki a szélen
forintos labdákkal a köpcös kis Szilágyi
ahogy a megyszerte rettegett támadószekciót
akcióba dobja a fóti csapat agya
s ahogy huszonöt méteres bombák és
mértani pontosságú szabadrúgások
púpozzák ki az ellenfelek hálóját

az óvónéni megköszöni a munkát
és útbaigazítja a szerelót a vezetőnő irodája felé
a csendes elköszönésre egy-két illemtudó lurkó
és csemetéjét öltöztető anyuka
szórakozott vizslátja felel
az ismeretlen Kökény Tibi kilép a folyósóra
és már senki se látja
ahogy az oviudvarban
a gyerkőcök kiskapujának felső sarkából
sistergő löket robbantja ki
az évek alatt felszutykosodott
emlékezet dugulását

Évszázad

elmondom hát századszor is fiúk
egyszer majd úgyis érdekelni fog:
itt a kisalagi porhomokban
ükapáitok-ükanyáitok

messziről jöttként a messzi földben
egy darab Felvidék Kárpátalja
el kell mondjam hátha meghalljátok
el kell mondjam hátha más is hallja

s akik saját ükszüleim voltak
nyugszanak a régi messzi földben
róluk nem tud oda nem járhatott
ük s déd s unoka – még gyermekük sem

gyermekeik kik már itt nyugszanak
kiknek sírgödrébe már nem jutott
Újvárból és Eszenyből marék föld
kiket lep kisalagi porhomok

s néhanapján még elméláztatva
a megkopott sírfeliratokon
ötvenéves betűkkel köszön rám
a teljes évszázadnyi Trianon

évszázadnyi gyással gyalázattal
köszön rám Kárpátalja Felvidék
de egyszer lesz majd ki meghallja már
egyszer lesz majd aki meghallja még

Fiatal Pista

váratlan friss csokor várja a családot
az öreg dédszüllők fél évszázados sírján
hová rajtuk kívül már réges-rég nem jár senki
még váratlanabban kerül elő a tőpörödött néni
máris megszólítva az ismeretlen ismerősöket
hogymennyit kereste
gyerekkori szomszédjai nyomát
s mennyire örül
a meglelt leszármazottaknak
mennyivel könnyebb a lelke
hogymilyen leróhatta kegyeletét
a hatalmas termetű Pista bácsi és
az ínycsiklandó süteményeivel
mindig bekopogtató Terka néni előtt
hogymég előtte van
amint kislányként végigélte
hogyan vackolódik be mellettük a sződi házba
a kitelepített érsekújvári család
hogymemlékszik még
a fiatal Pista viccelődéseire is
kit látott ide Kisalagra kerülni
a maga Teruskájához
s hogymég végül az öregeket is magukhoz vették

és a család csak néz
csak néz maga elé
Pista bácsivá és Terka nénivé lényegülnek
a fekete-fehér fotók
megszemélyesülnek
az ötvenéves sírfeliratok
megélednek a már csak
rég eltávozottak ismerte
még régebben eltávozottak
s kedélyes fiatal Pistává nemesedik
a mind mogorvább mind betegebb
kisöreg emléképe
saját negyedszázados nyughelyén
a maga Teruskája és
a még fiatalabb Pista társaságában

hol már a kettővel fiatalabb Pista
gyűjt mécseset
majd guggoltából kezét nyújtja
a hárommal fiatalabb Pistának
vállá gyulladt izületeit körözgetve feláll
s míg hangyázó lábszárába
a vérkeringés visszatérését várja
visszanyeli refluxát
és megpróbál nem gondolni arra
hogymilyen relatív
még a viszonylagosság is

Sinkó Adrienn

„A léleknek minden
határ szabad”*

Kosáryné Réz Lola emlékére

Tündérkastélyt álmodtál egykor. De bölcsőd
felborította a huszadik század.
Vértócsákból terített vörös szőnyegen
hoztad írógépedbe zárt hazádat.
Selmeci diákkor sosem hitt mesékké
vált kormos, zsírfoltos papírok hátán,
ahogyleveses fazék, kályhák, gyerekek
és irodalom között forgolódottál.
Nem lettél csehszlovák. Inkább mindent halló
budai falaknak vetetted hátad,
férfi-szülte háborúk irtózatában
az asszonyi sorsok hajnalát vártad.
S könyveiddel sokan. Bízta. S emlékeztek.
Pedig egyre bűzősebb mocsárban kellett
a föld szünni nem akaró kódében
tovább taposni. És egyre sötétebb lett.
Már nem is látszódtál. Szóltál volna még,
de nem kérdeztek. Nem süttött ki a nap.

Merre simíthatja a szél mostanában
lelked? Száz év porán át fénylik szavad.

* Kosáryné Réz Lola édesapja sírjára írt
versének egyik sora.

A darvak tánca - illusztráció Fenyő Petra A darvak tánca című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2015.)

Ajlik Csenge

Elköszönés

Sokat hazudok magamnak,
ő meg el is hiszi,
élhet mentesen a világtól.
Meghalni könnyű,
és pár éve már nem is akarok.
Csak örülni nem tudok,
a szomorúság volt minden,
amit mondani akartam...

Felnőni

Nem mehetek vissza.
Túl biztos tudni az időről és a szabadságról.
Időtlen nemtelenségben megismertem,
szeretni csak gyereknek lehet.

mézbuborék-csésze

Üres mézbuborék-csésze,
nyelvemről elpárolgó pillanat.
Valahol ott úszom a közepén,
a megsemmisülés elől rejtőzve.
Arany test üresen,
édesre fűjt lufi:
kényszerképzeted az,
ha engem elképzelnél akarsz.

Hiányérzet reggelire

És most nézd meg, itt ülök fehér pontokon,
viszketésig próbálva kijelenteni magam.
Közben bámul egy férfi a sarokból, bajszos.
Félek.
Nem vagy itt, hogy kinevess
hogymelmond, titkon te is növeszted.
Elhagytalak, de most nagyon szeretnélek.

B.

A boldogság ötlete lecsepegett az ajkaimról
megízésvé mindent, amitől valódinak hihetem magam.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Ajlik Csenge (1999) költő, író
Amade László (1703–1764) költő
Bonczidai Éva (1985) író, szerkesztő
Kántor Mihály (1974) szakíró
Leczo Bence (1996) író, újságíró
Luzsicza István (1975) költő
Pozsonyi Ádám (1969) író, publicista, zenész
Sinkó Adrienn (1980) költő, író
Szepesi Attila (1942–2017) József Attila-díjas költő, publicista

„A LEGTERMÉKENYEBB, A LEGNEMZETIBB, A LEGMARADANDÓBB HATÁSÚ”

Leczo Bence

„Egyéniségében a legparadoxabb ellentétek találkoznak és minden élességük ellenére is harmonikus egységgé olvadnak össze. Ő benne a politikai radikálizmus mellett megfér a társadalmi konzervativizmus; míg a parlament padjaiból élesen dörög a főrendiház ellen, sürgetve eltörlését, addig a mindennapi életben szinte a tulságba megy a kiváltságok, címek és rangok elismerésében. Meleg szive mellett is törhetetlen benne a szubjektív akarat, amely ősi energiájával kérlelhetetlenül száll szembe minden akadállyal. A pesszimizmus és optimizmus valósággal üzik egymást lelkében; ma mindent rózsás színben lát és holnap a legkisebb porszemben is ellenséget” – írta Lambrecht Kálmán a Herman Ottó. Az utolsó magyar polihisztor élete és kora. című könyvében.

Herman Ottó 1835. június 26-án született – ha még életében készült könyveket ütünk fel, akkor azt látjuk, hogy a Miskolc melletti Alsóháromban, ha pedig halála utánit, akkor azt, hogy Breznóbányán. A kettősség kulcsa, hogy a Herrmann Károly Ottó néven született Herman Ottó csak hétéves korában kezdett magyarul tanulni, és tizenkét évesen kezdett anyanyelvi szinten beszélni, épp mikor szülei a Miskolc melletti Alsóháromba költözött. Német nevét ugyan megkurtítva, de élete végéig viselte, viszont születési helyével nem tudott mit kezdeni. Így változtatta meg tehetetlenségében múltját, törölte múltjából a német- és szlováklakta Breznóbányát, hogy Borsod egy ősi bükkösében, a Szinva patak partján lássa meg a napvilágot.

Herman Ottó apja, Herrmann Károly bár szerény körülményeket biztosított családjának, becsületesen nevelte egyetlen fiúgyermekeit (Ottónak egy öccse született, aki ötéves korában meghalt), és hat lányát. Az apa amellet, hogy sebészként dolgozott, maga is természetjáró volt, és elismert ornitológusnak számított. Érthető Ottó természetszerete: gyakran megszökött otthonról, tücsköt-bogarat szedett, fára mászott, apja mellett pedig madarat tömni is megtanult. Szülei hiába próbálták otthonmaradásra bírni, egyszer eldugták a csizmáját, a későbbi polihisztor pedig mezítláb szökött ki télen a természetbe. Ezek a kalandok valószínűleg hozzájárultak fiatalkori hallásvesztéséhez, ami idősebb korára gyakorlatilag teljes süketességgé fokozódott.

Iskoláit Miskolcon kezdte, egyik tanára, Máday Károly pedig részt vett a szabadságharcban. A forradalmi hevület Herman Ottót is elragadta, és tizennégy évesen megszökött otthonról, hogy a sza-

badságharcot szolgálja. Végül a fiút hazaküldték, mert hiányzott apja beleegyezése ahhoz, hogy katonáskodhasson – bár a fiatalabb fiúkra általában az ágyúpuccolást bízták. A szabadságharc leverése megviselte, felhagyott tanulmányaival, és egy miskolci lakatosmester segédjeként dolgozott, majd visszatért a Felvidékre, és a korompai gépgyár munkása lett. Apjával ekkor úgy döntöttek, hogy legyen belőle mérnök, hisz a tapasztalat azt mutatta, hogy orvosként és tanárként is nehéz a megélhetés. Bécsbe utazott, és beiratkozott az ottani politechnikum előkészítő évfolyamába, azonban apja halála miatt anyja nem tudta fizetni tanulmányait. Ottó Bécsben maradt, és géplakatosként kezdett dolgozni, mellette pedig minden szabadidejét a természettudományok tanulmányozására fordította. Itt ismerkedett meg a svájci Carl Brunner von Wattenwyllel, a rovaratan kutatójával, akivel együtt gyűjtöttek és preparálták a rovarokat. A mesternek – Herman több írásában is így említi a svájci tudóst – feltűnt, hogy Ottó szépen rajzol, így vele illusztráltatta rovartan tanulmányait. Az itt szerzett tapasztalat később is viszszaakoszon, elég megnézni Herman saját kezével illusztrált könyveit a magyarországi vadvilágról.

Mikor megkapta behívólevelét, nagyothallására hivatkozva nem jelent meg a sorozáson, meg egyébként sem akarta az osztrákokat szolgálni. Ezután kényszerorozták, halláskárosodását szimulációnak minősítették, és tizenkét év kötelező katonai szolgálattal büntették. Észak-Olaszországba indították egységét, azonban végül egy távirat máshogy rendelkezett: gyalog le az Adriára! Eljutott Fiuméba, ahol megszerette a tengert. „Ugy is gondolok én vissza Fiuméra, mint a szerelmes arra a helyre, ahol leg-

először látta szive imádoztját. Ez a hasonlat nem is rossz, mert szép a leány, szép a tenger, mind a kettő beláthatatlan és – szeszélyes is” – írta Herman.

A seregben végül öt évet töltött, azonban itt is felfigyeltek tehetségére: habár nem rendelkezett egyetemi végzettséggel, gyönyörűen írt, több nyelven beszélt, és precíz volt, így hamarosan írnokként dolgozott a hadseregben. Mikor ezredének parancsnokát áthelyezték Bécsbe, megkérdezte az írnokát, Hermant, hogy mit tehet érte, aki azt felelte, hogy „eresszenek engem haza”. Pár nappal később leszerelték, és végre a természetnek szentelhette életét.

Hazatérte után hírül vette, hogy Észak-Olaszországban harcok dúlnak, emiatt csatlakozott a Milánó-környéki szabadcsapatokhoz, azonban mikor kiderült, hogy nincs mögöttük nemzeti felkelés, csalódottan hazatért. Ezután vállalkozni kezdett, fényképészként dolgozott, ám csődbe ment. Később – fotográfusként szerzett kapcsolatainak hála (és persze annak, hogy Brassai Sámuelnek, a múzeumigazgatónak szánt levele mellé egy kitömött albínó pacirtát és egy menyétet is mellékelte) – a kolozsvári Erdélyi Múzeum Egylet preparátora lett, emellett az ottani lapokban is publikált. Tudománynépszerűsítő írásait nagy érdeklődéssel várták, az elsők között írt a pókokról és a kabusólomról is. Emellett zoológiai gyűjtéseken is részt vett, illetve ásványokat is felfedezett – a szienitet és a ditroitot. Kolozsváron – rossz hallása miatt – a színházi nézőtér első sorából nézte a darabokat, az ott játszó Jászai Marit is. Kapcsolatuk egy évig tartott, meg is kérte a színésznő kezét, aki igent mondott, a házasságból azonban nem lett semmi, mert a művésznő a Nemzeti Színházban kezdett dolgozni.

Herman Ottó halászlát tanulmányútján

Forrás: Vasárnapi Ujság 1887. 15. szám

Felkérést kapott korábbi mestertől, Carl Brunnerrel, hogy látogassanak el Kamerunba állattani gyűjtést folytatni, azonban a magyar Természettudományi Társulás inkább többéves ösztöndíjban részesítette, csak hogy itthon maradjon. Ennek következményeként 1875-ben Trefort Ágoston kinevezte a Magyar Nemzeti Múzeum állattárába őrségédnek. Itt kapott megbízást, hogy derítse fel a hazai pókok élővilágát, illetve a magyar halászlát történetét. Előbbi, a *Magyarország pókfaunája* című háromkötetes munkája tette országosan ismertté. A mű önmagában újító volt, hiszen az első két kötete magyarul és németül jelent meg egyszerre (egy hasáb futott magyarul, mellette egy pedig németül), ezáltal mind a hazai, mind a külföldi közönség megismerhette. Több tudóstársával együtt részt vett a szőlőtörökéket sújtó filoxerajárvány kezelésében, azonban ezt a bizottságot 1880-ban feloszlatták, mert a tudósok módszere az volt, hogy a fertőzött szőlőföldet módszeresen kiirtották.

1877-től a szorgalmazására megjelenő *Természettudományi Füzetek* szerkesztője lett. „A lappangó, néma, szétszórt adatoknak napfényre kell jutniuk” – írta. A lap vezércikkeiben valóságos kultúrharcot folytatott, például a nyelvújítók ellen: „a nevek alkatából, a szavak gazdagságából ki lehet olvasni azt a szellemet is, amely a népben él, a szemlélődésnek azt a módját, amely e szellem sajátossága, tehát azt az irányt is, amelyet követnünk kell, ha egy valóssággal nemzeti jellegű tudományos életet akarunk élesíteni – már t. i. a természettudományi szakok terén is.”

1879-ben a szegediek Kossuth Lajoshoz fordultak segítségért, hogy kitérjen a képviselőnek, az emigrációban élő politikus pedig Herman Ottót javasolta. A polihisztor így

Szeged, később Miskolc, majd Törökszentmiklós országgyűlési képviselője lett. Politikai pályáján elkísérte a természettudományok szerete, és habár nem vált vezető politikussá, anyagi problémái megoldódtak.

1885-ben elvette a nála húsz évvel fiatalabb Borosnyay Kamillát, majd a lillafüredi nyaralóba, a máig álló Pele-lakba vonultak vissza. 1883-ban részt vett az Állatvédő Egyesület létrehozásában, két évvel később halászlát kiállítást rendezett. 1893-ban miskolci köleletekről bebizonyította, hogy negyvenéves pattintott kőszerszámokról van szó, így Herman volt az első, aki fölfedezte, hogy Magyarország területén is éltek ősemberek. A millenniumi ünnepségeken is természettudományi kiállítást rendezett, amely 1900-ban Párizsba is kijutott. *A madarak hasznáról és káráról* című műve az első tizenöt évben négy magyar nyelvű kiadást is megért, és 97 évvel első megjelenése után, 1998-ban ismét kiadták.

1910-ben a nagyothalló tudóst elütötte egy villamos, azonban ebből a balesetből felépült. Két évre rá szélütést kapott, ettől kezdve reszkető keze miatt csak nagy erőfeszítések árán tudott írni, de minden erejét a néprajznak szentelte. 1914-ben, 79 éves korában jelent meg utolsó munkája, *A magyar pásztorok nyelvkinése*. Ugyanezen év decemberében egy teherhordó szekér ütötte el. A sok fekvéstől tüdőgyulladást kapott, és az így kialakult szívelégtelenségbe halt bele 1914. december 27-én.

Herman Ottó tudományos munkássága majd' hatezer oldalt tesz ki, tizennégy könyve jelent meg, több mint ezer cikket és tanulmányt publikált. Életművével jelentősen hozzájárult a természettudományok fejlődéséhez.

Pákász és családja Forrás: A magyar halászlát könyve (Magyar Királyi Természettudományi Társulat, Budapest, 1887)

olvasóink ajánlják

JAVASLAT
EGY ÚJ MÚZEUMI DÍJRA:
„AZ ÉV KIÁLLÍTÁSI LELEMÉNYE”

Csontváry legelső festménye, a *Pillangók*, a pécsi Csontváry Múzeum egyik állandó kiállítási tárgya. 2019-ben időszakos kiállításon szerepelt a pécsi Janus Pannonius Múzeum Modern Képtárának folyosóján, hat ritkábban látható Csontváry-kép társaságában. Aki a kiállítást a megnyitót követően látta, majd azt később ismét meglátogatta, érdekes változást tapasztalhatott. Ugyanis hetekkel a megnyitót követően a falon függő *Pillangók* közvetlen szomszédságában egy addig nem létező, egyszerű kivitelű tárló jelent meg. Olyan, mint egy oktatási szemléltető eszköz. Benne a Csontváry-kép 21 lepkefajának a természetben előforduló eredeti példányai sorakoznak. Gombostűre tűzve, ahogyan azokat a természettudományi múzeumok vitrinjeiben is szemléltetjük. A képen és a tárlóban a pillangók egymástól szinte megkülönböztethetetlen ikerpár tagjaiként tükrözik vissza egymást.

Ha ezeket pontról pontra összehasonlítjuk, szembetűnő, hogy a festő kísérleties pontossággal adja vissza a természet eme élő éksze-
reinek alakját, nagyságát, színgazdagságát. S a laikus néző fejében elindulhat egy gondolat: milyen célból, indítékból és hogyan is festett ez a különös alkotó? Aki természetismeretével már 12 éves korában felkeltette iskolaigazgatója figyelmét. Ők ketten együtt naponta gyűjtöttek anyagot egy jövődó természettudományi múzeum szá-

mára. A festő később mindig azt hangsúlyozta, hogy az ő legfőbb ihletője a fenséges természet, a Teremtő nagy alkotása. Képének pillangóit saját maga választhatta ki, a példányokat ő rendezhette eredeti megoldással és háttérrel a ma is látható egységbe. Az egyes lepkéket természetű módon, tudományos igényességgel formálta meg, ugyanakkor alkotó keze azokat szabályos képpé rendezte össze, eredeti műalkotássá alakította. Egy figyelmes elemzője írta le azt, hogy ebben a képi elrendezésben a sok lepke együttesen éppen egy nagy lepkeforma körvonalait adja ki. Talán azért, hogy ez a játékos ötlet a nézőt a pillangó lényegére, a repülésre emlékeztesse: egy színpompás kis élőlény, amely képes repülni vagy könnyedén libegni a légben. Az átlósan széttartó lepkesorok is azt a képzetet keltik a nézőben, hogy ez a pilleraj rövidesen a levegőbe emelkedik és tovaszáll. Ez a festmény kétségtelenül egy ízig-vérig tudatos munka eredménye.

A néző fejében megfordulhat: lehetséges, hogy Csontváry későbbi nagy tájfestményeit is csupán a megörökítés szándéka hozta létre? Vagyis megfesteni az öt lenyűgöző látványt, csekély művészi transzformációval, mindenek felett hűséggel, hitelesen és talán némi gondolatossággal is felruházva?

Olvashatjuk, képei előtt tapasztalhatjuk, hogy Csontváry nézője gyakran hajlik arra, hogy elfogulat-

Fotó: Ötvös Károly

lan szemlélés helyett a képek mögött rejtélyes, mágikus, misztikus, sőt lelki furcsaságra utaló külső jegyeket és háttérben álló tartalmakat keressen, találjon és azokat változatos egyéni interpretációként fogalmazzon meg. Pedig talán úgy kellene tekinteni ezekre a festményekre, ahogyan azt egy gyermek teszi: bonyolult előfeltevések helyett rácsodálkozik arra, ami a képen szép szín és forma, ami neki tetszik. Azután majd jöhetnek a rejtett tartalmak, már amennyiben ilyenek egyáltalán léteznek.

Lehetséges, hogy ez a gondolat-sor túlságosan messzire szalad. Az azonban nem tagadható, hogy a kép és a vele párosított más műfajú műtárgy alkalmi együttese egy másfajta szemlélődést és gazdagabb élményt biztosít, mint önmagában a festmény. A sokszor látott kép egy

újfajta megvilágításba, új dimenzióba kerül a kiegészítés által. A nézőt megállítja és talán még töprengésre is készíti. S talán éppen ez lehetett a tárlóban elhelyezett együttes bemutatásának célja. Az sem lehetetlen, hogy éppen ez a szerencsés ötlet és annak élményszerű megvalósítása általánosabb tanulsággal is szolgál: kulcsot ad Csontváry más műveinek újszerű, teljesebb, mítoszokkal nem terhelt megértéséhez is.

Manapság a múzeumok komoly erőfeszítéseket tesznek, hogy kiállításait, tárgyaikat közelebb hozzák nézőikhez. Főleg a fiatalokra gondolva szívesen alkalmaznak korszerű médiaeszközöket, valószínűleg eredményesen. A jelen példa azonban azt is mutatja, hogy az ötletet, a találékonyságot, a tudást, az emberi gondolatot lehetséges ha-

gyományos, egyszerű eszközökkel is megjeleníteni.

Ha létezne egy olyasfajta kitüntetés, amely egy megragadó ötletet, egy eredeti bemutatási módot, egy adott kiállításon belül egy inspiráló részletmegoldást, összességében valamilyen kiállítási leleményt díjazna, a *Pillangók* fenti komplex bemutatása eséllyel indulhatna egy megmérettetésen. Ha ilyesfajta díj nem létezne, talán érdemes volna megvalósítani, ezáltal a kiállítások néhány láthatatlan alkotóját megérdemelten fénybe állítani.

A helyszínen semmi nem jelzi a tárló elkészítőjének személyét, ebben a teremőr sem tudott segíteni. Pedig sok néző az élménytől indítva bizonyosan szívesen hajtana fejet ezen „performance” alkotója előtt.

Dr. Temesvári I. Péter

pályázat

AZ ELŐRETOLT HELYŐRSÉG
ÍROAKADÉMIA PÁLYÁZATA

A Kárpát-medencei Tehetségdondó Nonprofit Kft. (KMTG) az Előretolt Helyőrség Íróakadémia nevű projektje részeként meghirdeti 2020. évi pályázatát pályakezdő kategóriában.

A benyújtott pályázatok minőségétől függően a pályázaton legfeljebb tíz pályakezdő szépíró, valamint öt pályakezdő irodalomkritikus nyerhet felvételt az Előretolt Helyőrség Íróakadémia képzéseire. A nyertes pályázók a 2020–21-es tanév ideje alatt szerződés alapján, az abban foglaltak szerint anyagi támogatásban, rendkívüli tanulási és továbbképzési lehetőségekben részesülnek, továbbá műhelymunkákon vehetnek részt, korszerű önmenedzselési módszereket sajátíthatnak el.

Olyan 18 és 25 (irodalomkritikusok esetében 18 és 30) év közötti szépreményű tehetségek jelentkezését várják, akik még nem rendelkeznek önálló szépirodalmi kötettel, de már fel tudnak mutatni tehetőségüket bizonyító írásműveket, és úgy érzik: alkotói pályájuk kibontakozását elősegítheti az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatóinak iránymutatása, szakmai tapasztalata, egy alkotói közösséghez való tartozás, a pályakezdés ne-

hézségeinek áthidalásához nyújtott szakmai, szellemi és anyagi támogatás.

Az íróakadémiai képzés időtartama 3 év.

A pályázat nyertesének a KMTG 1 évre szóló, havi nettó 100 000 Ft tanulmányi-alkotói támogatást ítélt oda. Amennyiben a hallgató teljesíti az íróakadémia szakmai elvárásait, a KMTG a szerződést további 1 + 1 évre meghosszabbítja.

A KMTG elősegíti a szerzők arra érdemes műveinek megjelentetését, író-olvasó találkozók szervezéséről és médiajelenlétről gondoskodik, valamint szakmai kérdésekben képviseli a pályakezdők érdekeit.

Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia gondozásában, az *Enumeráció* debütsorozatban már 9 kötet jelent meg, és az idén újabb 18 könyv lát napvilágot. Ifjú szerzőik eddig 3 Gérecz Attila-díjat, a Magyar Írószövetség 2 debütdíját, a Magyar PEN Club 3 Khelidón-díját és a Magyar Művészeti Akadémia nívódíját is elnyerték, számos egyéb díj és ösztöndíj mellett.

A pályázat beadási határideje: 2020. augusztus 16., vasárnap éjfélig

A részletes pályázati kiírás a kmtg.hu oldalon olvasható.

LEHET,
MERT KELL!
- TRIANON 100

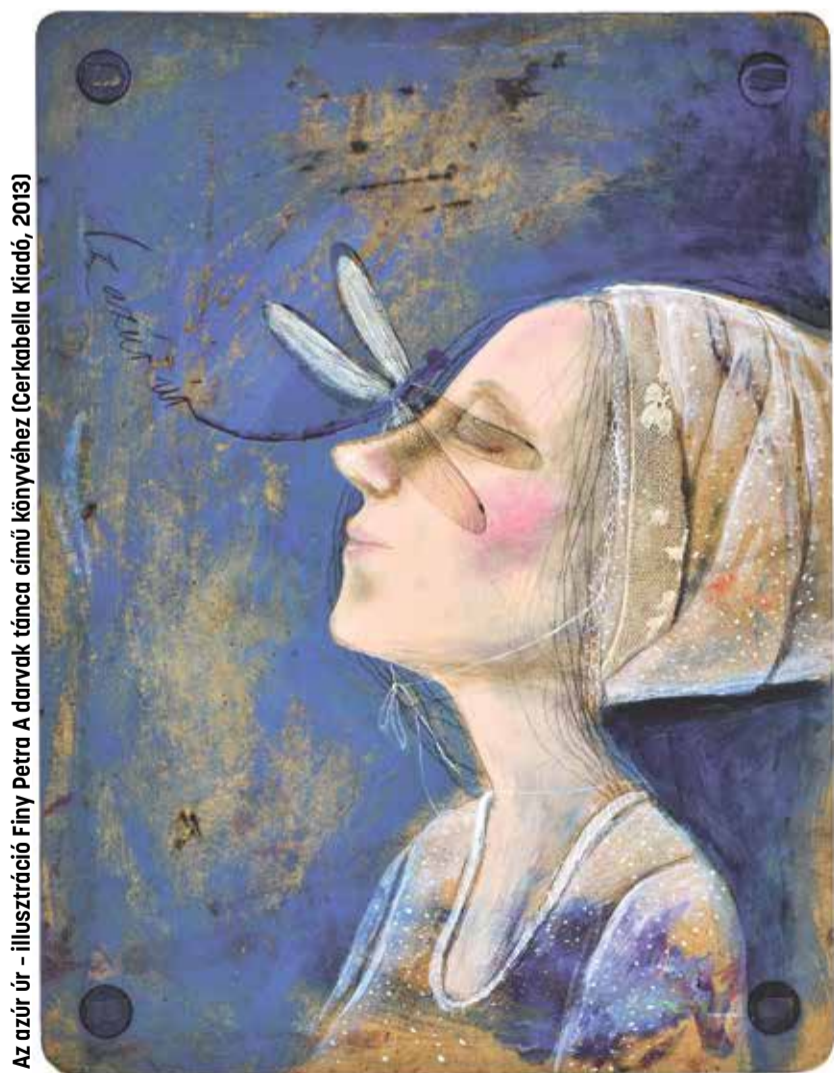
A Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft. (a továbbiakban PIÜ) a trianoni békediktátum századik évfordulója alkalmából irodalmi pályázatot hirdet Trianon-élménnyel kapcsolatos irodalmi mű létrehozására.

Pályázók köre: minden magyarul alkotó magyarországi és határon túli szerző, aki eredeti, nyomtatásban vagy elektronikusan meg nem jelent (ideértve a közösségi oldalakon történő közzétételt is), magyar nyelven íródott művel jelentkezhet az alábbi kategóriák valamelyikében:

- vers (legfeljebb három mű)
- rövidpróza (egy mű, legfeljebb tízezer leütés)
- esszé (egy mű, legfeljebb tízezer leütés)

Pályázók díjazása: a pályázat nyertesei 50 ezer forint jogdíjban részesülnek, illetve kategóriánként a legjobbnak minősülő írók szerzőit további 100 ezer forint jogdíj illeti meg. A jogdíj tartalmazza az elkészített mű PIÜ általi nyilvánosságra hozatalának, illetve nyilvánossághoz történő közvetítésének ellenértékét.

Egyéb követelmények: A pályaműveket kizárólag elektronikus úton, a helyorseg.szerkesztoseg@gmail.com címre kérjük beküldeni

Az azúr úr - illusztráció Fény Petra A darvak tánca című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2013)

csatolmányként, amely lehet doc, .docx, .rtf vagy .odt kiterjesztésű, a kézirát tartalmazza a szerző nevét, a mű címét és – természetesen – a mű szövegét. Pdf és képformátumokat, kérjük, ne küldjenek! Ezen formai követelmények be nem tartása a pályázatot érvényteleníti.

Egy szerző egy alkalommal pályázhat.

Beküldési időszak: 2020. június 4. – 2020. július 5.

A határidő után beérkezett pályázatokat nem bíráljuk el.

Eredményhirdetés: 2020. augusztus 15.

A szakmai zsűri a döntéseit nyilvános indoklás nélkül hozza meg.

A nyertes művek felhasználására a PIÜ szerződést köt az alkotókkal.

hamuban sült pogácsa

Szepesi Attila

Bolondbál

Bolondbálba megy a nyest,
odatalál egyenest

karcú csermely kék vizéig,
hol a holdfény tükröződik.

Zöld béka is odaugrál,
jobbra tér a keresztútnál.

Futnak csíkos vadmalacok,
nem kell nekik óvó vacok.

Útját kelekótyán rója
fürges vidra, kancsi róka.

El se térül, odatalál
pufók mókus, pelemadár.

Lomha borz is odakajtat,
fülesbaglyok hujjogatnak.

Kövér pocgém fuvolázik,
míg a szöcske figurázik.

Lápi népek holdvilágban
mulatnak a bolondbálban.

Zsombék hátán

Zsombék hátán rucafészek,
sárga csibék csemegéznek

békalencsét, levél árnyát
búvó sanda szúnyoglárvát.

Bolondoznak a habokban,
hopp, az egyik alábukkan.

Sápor egész fészekalja –
csak a héja meg ne hallja!

Gyíkok

Zöld gyík párja zöld,
barna párja barna –
csak a szeme rubinveres,
csak a torcka tarka.

A holdkóros borz

Holdkóros az öreg borz,
sandít fel az égre,
mászik is a felleg-bökö
szálas jegenyére.

Nyújtózik a hold felé – tán
el is éri végre,
de megtorpan – nincsen tovább:
itt a vén fa vége.

Csigaverseny

Hol a mezőn kóbor tücsök
járja be a hantot,
versenyre kel távcsúszásban
három csiga-bajnok.

Hajnal-tájban nekivágnak
a virágos rétnek,
meg is tesznek holdkeltéig
talán három métert.

Célba érnek éjfél körül,
nem marad le egy sem:
döntetlenül végződik az
ádáz csigaverseny.

A fénybogár

Az éjszakai kertben
lámpát lóbálva jár
a fű között botolva
a pöttöm fénybogár.

Csillag les át a lombon
a szélben reszketőn
és nyestek hancúroznak
a mohos háztetőn.

A rózsató a mezsgyén
szélben bókolva ring,
és egy-egy éji pille
a hold felé kering.

Öreg varjú

Ág hegyében, semmi kétség
kucorog egy varjú-vénség,
csőre csorba, tolla tépett –
megért talán nyolc-tíz évet!

Agárkosbor

Virít az agárkosbor,
a szirmai lilák:
északi tájra tévedt
vándor orchideák.

Megbújnak a bozóton,
bókoló fák alatt
és mézük kóstolgtatják
zöldarany bogarak.

Kákavirág

Kivirít a káka,
öltözik lilába,
ha nem Szent György-napra,
pünkösd hajnalára.

Ha meg nem pünkösdre,
virít Szent Ivánra –
tüzeket lobbantó
nyári éjszakára.

Éjfél

Feketén bólint a rózsza,
szirma lekonyul,
zörgő bogáncskóró alatt
megbúvik a nyúl.

Éji lepkét vendégel a
cirmos tulipán,
pipacs szundít a meredek
töltés oldalán,

s ahol nappal a mezőre
kék árnyék hajolt,
tar ágak közt bujdosik a
pufók telihold.

A fűszerkatona - illusztráció Finy Petra A fűszerkatona című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2013)

Este

Szunnyad az erdő. Két halvány
csillag reszket az ég alján.
Berken a csalogány elhallgat,
fénylik a fűben a friss harmat.

Éji vándor

Országúton vándorol,
réten meg-megáll,
árokparton fűtyörészik,
hegyen rápipál.

Hajnal felé visszanez,
hosszú útja volt –
lepihen és elszunnyad a
pufók telihold.

Eltévedt a hold

Eltévedt a telihold,
gunnyaszt a hegyélen,
étlen-szomjan kucorog
szikla-meredélyen.

Fogy az árnyék, nő a fény,
közel már a hajnal,
ébredszik a liget
fülemüle-dallal.

Ujj a lap alatt

VISSZATÉRÉS MORVAORSZÁGBA

A narratív központú videójátékok rendszerint szubjektív megközelítéssel élnek, tehát a játékost egyetlen – ritkább esetben felváltva több különböző – szereplő bőrébe helyezik. A játék rendszerétől, illetve koncepciózus megközelítésétől függően lehet a játékosnak befolyása az őt megtestesítő figura paramétereinek meghatározására – legyen szó akár külső, akár belső jegyekről. Ahogy azonban a filmek vagy az irodalom esetében is lenni szokott, az igazi drámák azok, amelyeket pontosan az adott karakter személyisége köré írnak. Ennek az ígérete némiképp elvész, amint mi magunk formálhatjuk a játék szereplőjének jellemét, hiszen a készítő a legkritikább esetben tudnak valós drámát köríteni egy, a befogadó által több változóból összegyűrt személyiséghez. Az alkotók megálmodta hős tehát sokkal alkalmasabb egy réteg-zetebb, akár jellemformálással is dolgozó történet főszerepére, mint azok, amelyeket a játékosok saját kezűleg készíthetnek. Sajnos

ennek az előbbi módszernek megvan az a kockázata, hogy a játékos egyéni értékrendje ütközni fog az előre megírt hős moráljával, illetve az abból eredő cselekedeteivel. S míg egy regény vagy egy film esetében külső befogadóként könnyedén elhatárolódhatunk a szereplő esetlegesen megkérdőjelezhető vonásaitól, addig ez a videójátékok szubjektív természetéből fakadóan nem biztos, hogy megvalósul. A cseh CBE Software új játéka, a *Someday You'll Return*nek a hőse ugyanis nem egy szerethető figura, ám ennek ellenére közel húsz órát kell a bőrében töltenie annak, aki végig szeretné követni ezt a kalandot.

A misztikus elemekkel és rejtélyekkel megfűszerezett történet Csehország festői vidékére, az erdős Morvaországba kalauzol bennünket. Ide érkezik meg autóval Daniel, aki az iskolából délután elkóborolt lánya, Stela telefonját követi. Már a főcím előtti bevezetőből megtudjuk, hogy a kislány egy elhagyott helyen tartózkodik,

ahol nincs éppen biztonságban. Ez ad egyfajta sürgetést a játék tempójának, ám a kezdeti lendület és aggódó exneje goromba lerázása után Danielt egyre gyakrabban kapjuk azon, hogy féltő aggodás helyett csak kényelmetlen bosszúságot érez. Ahogy lassan sorjáznak a nehezítő körülmények – először elveszti a tájékozódáshoz szükséges GPS-jelet, majd később a térerőt is –, úgy lesznek a belső kommentárjai egyre nyugtalanítóbbak. Felváltva szapulja az eltűnt lányát, a telefonszolgáltatót vagy épp a kérésüléket. Feszült elméjében mindenről valaki más tehet, minden valaki másnak a hibája. Daniel attól is ingerült lesz, ha valaki becézi a nevét, amikor pedig a játék felénél megkérdezik tőle, hogy néz ki a lánya, arra egy felháborodott „Honnán tudjam?” a válasz. A játékából persze később az is kiderül, hogy egy családapának a telefonháttérképe miért egy vízese, és miért nem a kislánya. Mire ide jutunk, addigra hősünk alaposan megszenvedti a kényszeredett er-

dei túrát. Bár nem számít elvesztett embernek a chřiby-i erdőszegben, lévén fiatalabb korában ifjúsági táborokat vezetett a környéken, az ismert vidék az éjszaka közeledtével fokozatosan egyre idegenebbnek hat. Ahogy Daniel lépésről lépésre közelebb kerül Stela nyomához, úgy kapunk egyre mélyebb betekintést a férfi múltjába és ezek tükrében mind az erdő, mind ő maga lassan más megvilágításba kerülnek. A kérdés pedig óhatatlanul elkezd motoszkálni bennünk: valóban az lenne a boldog befejezés mindkettejük számára, ha Daniel megtalálná Stelát?

A *Someday You'll Return* egyik legnagyobb erőssége az elképesztő részletgazdagsággal megvalósított Chřiby erdőszeg. Az Északnyugati-Kárpátok vadonjának arculata nem sokban különbözik a Bükk, a Mátra vagy a Börzsöny vidékétől, így nemcsak a turistajelzések, de a táblák és az erdőgazdasági út sorompói is mind ismerősnek hatnak majd. Ha ez nem lenne elég, a realizmust a készítőek még megfejelték

egy kis interaktív idegenvezetéssel is. A játék több helyszínét, például a Cimburk-kastély romjait vagy a Szent Kelemen-kápolnát mind létező helységekről modellezték. Mivel a készítő joggal büszkék hazájuk látványosságaira, QR-kódok formájában ismertetőket is elhelyeztek a játékban. Ezeket a mobiltelefonunkkal a képernyőről szkennelve olyan linkekre jutunk, ahol aztán mesélnek nekünk az adott helyekről.

A játékfejlesztés egy meglehetősen komplex vállalkozás, különösen a fenti minőségben. Épp ezért nehéz elhinni, hogy a szereplők hangjait leszámítva a játékot teljes egészében mindössze két ember készítette. A történet, annak öt lehetséges befejezése, a logikai feladványok, a zene és a hanghatások mind briliánsak. S bár egyeb részei hagynak kívánnivalót maguk után, a pozitív jellemzők bőven elhomályosítják azokat.

(*Someday You'll Return*. Platform: PC, PlayStation 4, Xbox One.)